UJ FRANCIA KÖLTŐK

MOLNÁR JÓZSEF
TAMÁS ALADÁR
FORDITÁSAI

UJ FÖLD
KIADÁSA

BUDAPEST 1927

202

I: 98

MOLNÁR JÓZSEF

ÉS

TAMÁS ALADÁR

UJ FRANCIA KÖLTŐK

(Nouveaux poètes français)

a Mlle Georges Hugnet
avec amitié:
Molnár József
Budapest, le 28. février 930.

UJ FÖLD KIADÁSA ● BUDAPEST 1927

A CIMLAPOT BORTNYIK SÁNDOR TERVEZTE

Az „Uj francia költők" antológiáját lapozó olvasó bizonyos meglepetéssel fogja észrevenni, hogy a kötetben olyan költők is szerepelnek, akiknek nevét már az irodalomtörténet lapjairól ismeri vagy egy-két fordítás révén barátkozott meg nevével; mig mások, akiknek agyonreklamirozott neve márt „ismert" az irodalmi közönség körében, egyetlen költeménnyel sincsenek képviselve a kötetben. Végül azok, akik bizonyos oknál fogva teljesen ismeretlenek, ám mégis nagy és jelentős költők, foglalják el az antológia oldalait.

A mi törekvésünk és célunk nem az volt, hogy egy integrális képet adjunk a XIX. századvégi s a XX. század első negyedének költészetéről, fixirozva az összes költői iskolák és izmusok eredményeit a maguk reprezentáns költőivel, hanem szintetikusan bemutatni azokat az uj francia költőket, akik költészetükkel bennegyökereznek a legmaibb mában és irányt mutatva lerakták verseikben a forrongó s szellemi egyensulyát vesztett XX. század kialakuló egységes lelki képét.

*

Az uj francia költők mindazt, ami bármi vonatkozásban is van a materiális világgal eliminálják költészetükből, amelyet megtisztitva minden földi szennytől függetlennek, pátosztalannak és áhitatosan tisztának óhajtanak. Következésképen az álomszerüség, a gondolati elemek és mindaz, ami a *reálison fölül van,* képezik költészetüknek tematikáját. Ezek a költemények nem szuggerálnak érzéseket, ellenben a széttört nyelv uj zenei ritmusára épitett kép lesz par exellence a fontos, amely nem más, mint a tiszta szellem egyik alkotása. Ez a kép nem keletkez-

hetik hasonlatokból, sőt ellenkezőleg: a két többé-kevésbé távolabb eső realitás egymáshoz való közelítése, vagy mondjuk asszociációja hozza létre. És minél nagyobb témát és gondolatkört emel a magasba és hoz egy szinre ez a realitás, a kép annál kifejezőbb lesz emotiváló erejében és költői valóságában s az egymástól távolfekvő fogalmak asszociálása valami különös és egészen szokatlan mélységét tárja fel a költői szépségeknek.

Csak természetes, hogy ezt a képekben kifejezett, megfoghatatlan lényeget, amely maga a ráció vonatkozásaitól gyakran, egészen idegen, nem lehet kifejezésre juttatni azzal a francia nyelvvel, amely az évszázados logikai fejlődés tiszta eredménye. Tehát elsősorban ezt az örökölt nyelv szókötéseit, mondattanát kell átlényegesiteni egy olyan hullámzó, lebegésszerü nyelvvé, amellyel ki tudják fejezni irreális képekben ömlő e fentebb jelzett gondolati elemeket. Ekkor bukkantak rá a szimbolista költőre, Rimbaud-ra, akit bevallottan, vagy hallgatagon elődjüknek vindikálnak. Az *Illuminations*, de különösen a *Saison en Enfer* költőjének formailag poèmes en prose-okban irott vizionárius költeményei, a formát áthidaló különös hallucináló nyelvével, tiszta példákként állottak előttük.

Ez a költő már 1873-ban írja az „*Alchimie du Verbe*"- című fejezetben: „Szabályoztam minden egyes mássalhangzó alakját és hullámzását és az össztön-ritmusokkal kérkedtem felfedezni a költői igét, amivel hozzáférhető lesz számomra, ma vagy holnap minden értelem" Rimbaud-nak ez a mondata később bizonyos módosítással egyik esztétikai tétele lesz az uj francia költőknek.

Miután a formát és a kifejező nyelvet megtalálták: szabályozták a mondatokat és a szigorú modatkötéseket felbontották egy első pillanatban érthetetlen, lebegve úszó sorokra. E gondolatok azonban csak a legtisztább költőiesség mellett érhetnek el hatást mig a kötött vers ritmusát és rimeit az érezhető tökéletesség s a belső ritmus pótolja.

*

A költészet, mint a szellem megnyilatkozásának elsődleges anyaga legkönnyebben tükrözteti vissza mindazokat a gondolatokat és eszméket, amelyek egy kort uralnak. Így magyarázható az, hogy napjainkban, mikor az általános érdeklődés középpontjában a regény áll, az úgynevezett új szellem mégis a versben jelentkezik. Ez az új szellem azután alapjában változtatta meg

a költészetet. Az ezt célzó törekvés két különböző úton, de mégis egy irányban haladt. Az egyik a témakör kiszélesítésére, a másik tiszta formaproblémák megoldására törekedett. Ezek a kísérletezések eredményezték az elmult két évtized költészetének chaotikus helyzetét s az új francia költészet, mely egy korszak fiatal művészeinek reprezentativ megjelenése, a legtipikusabb példája ennek az útkeresésnek. Ma, amikor a francia költők a kifejezési mód és formaproblémák egy lezárt és befejezett étappját maguk mögött hagyták, már megállapíthatjuk, hogy ennek a korszaknak mely alkotásai jelentenek értéket és szolgálhatnak további alapul a költészet felfeléhaladó útján.

*

Az antológiában szereplő költőket kronológikus sorrendben sorakoztattuk fel, azért, hogy a kezdő szimbolizmus költészetéből kiinduló és a mai szürrealista poéták költészetéig ivelő fejlődést keresztmetszetben mutassuk be a maga egészében. Tudjuk, hogy a kötet élén szereplő Rimbaud és Valéry között igen sok hires költőegyéniség neve hiányzik, de nem véletlenül választottuk ki a Rimbaud után következő Valéry-ét és Apollinair-ét, hanem mert az ő költészetük csíráiban képviselve látjuk mindazt a költőiskolát, amelyet a XIX. századvégi indvidualista korszak kitermelt magából.

Budapest, 1926. november.

A fordítók.

JEAN ARTHUR RIMBAUD

Rimbaud különös tehetségéhez, a hallucináló látáshoz társul az a szimpatikus beleérzés, amellyel a legapróbb dolgokat is mély élménnyé tudja sulyosítani. A benyomások nála az érzékszerveken át transportálódnak a szivbe, hogy onnan a vérrel roppant gyorsasággal terjedjenek szét az agyba. A rajta kivül lévő dolgokat nemcsak látja három dimenzios térben, hanem megtapinja, megszagolja, érzi és a maguk komplexumában átcsap rajtuk, mint egy forró lihegés. Ebben a forró izzásban a szavak elvesztik régi értelmüket: a mondatok csikordulnak és sercegnek vad vitustáncban. És Rimbaud keze rendezi ezeket a mondatokat apokaliptikus megvillanásaikban: új értelmet ád a szóknak, új gramatikai szabályok szerint építi fel mondatait, amelyekben nem a megfoghatóság, az értelem lesz, par excellence a fontos, hanem a mondatokból kicsendülő zene.

Későbbi költeményeiben, a formátlan formában irott *Illuminations*-ban és az énjének fájdalmas stigmáival borzongó *Saison en Enfer* biografikus vonatkozású soraiban, mindinkább szabadabb lüktetést visz bele mondataiba, amelyek egyre lázasabban rohanó irracionális képekben ömlenek.

Rimbaud hatása az egész új francia lirán észlelhető: Paul Claudel világszemléletétől egészen Pierre Reverdy poémes en prose-okban irott szürreálista verséig.

Jean Nikolas Arthur Rimbaud Charleville-ben született 1854. október 20; meghalt 1891. november 10. egy marseilles-i kórházban. Hamvai szülővárosában nyugszanak.

Művei: Oeuvres de J. Arthur Rimbaud (Premiers vers; Les Illuminations; Une Saison en Enfer.) Mercure de France kiadásban. Megjelent még; *Une coeur sous une soutane.* (Ronald Dávid kiadásában 1924.); Életrajzírói: Ernest Delahay: Rimbaud L'artiste et l'être moral. (A. Messein kiadása 1923.) Paterne Berrichon: Jeau Arthur Rimbaud, Poéte (Mercure de France. 1912.)

TENGERÉSZET

Az ezüst és réz hadiszekerek
acél és ezüst orra
tiporja a tarajakat,
és felveti a szöges akadályokat.

A puszták folyamai
és az apályok roppant völgyei
körbe áramlanak kelet felé
a rengetegek oszlopai felé
a gátak cölöpei felé
amelyeknek sarka fényörvényekhez koccant.

LÁNGÉSZ

Ő a szeretet és a jelen, mert megnyitotta nekünk a házak kapuját tajtékzó télvíz idején és a nyár zörejében. — Ő, aki a menedékhelyek varázsa és égi gyönyörök állomása. Ő a szeretet és a jövő, a szerelem s az

erő, amiket, mi, dühünk és unottságunk közepette állva látunk tovatünni az ég viharában és zászlók mámorában.

Ő a szeretet, az ujra feltalált és tökéletes mérték, a csodálatos és soha nem látott ész, meg az örökkévalóság: végzetes tulajdonságok imádott gépe. Mindnyájan átéltük engedménye rémületét és a miénket: oh, érte való egészségünk gyönyöre, tehetségünk lendülete, önző szeretetünk és szenvedélyünk, — érte, aki örök életéért szeret bennünket . . .

Mi megemlékezünk róla, de Ő vitorláz . . . Ha az Imádat elmulik is, igérete csak bennünk zeng-bong: „Félre a babonákkal, korokkal, gazdasággal és rokkant testekkel. Ez a korszak volt az, amely mindent elhomályosított."

Ő nem fog eltávozni, az égből sem száll le, de nem is teljesíti az asszonyi haragok feltámadását és a férfiak vigasságát meg a Bűn mindenikét: mert Ő van, meglevő, szeretett létező.

Oh, ezek a lihegései, fejei s az iramai: a formák és a tett tökéletességének irtózatos gyorsasága.

Oh, a szellem bősége s a világegyetem mérhetetlensége!

A teste: álmodott felszabadulás, az uj erőszak keresztezett kellemének hullámtörése!

A tekintete: a tekintete minden régi térdre-hullás és fölmagasztosult fájdalom.

A napja: minden panaszos és futó szenvedés eltörlése a legfelfokozottabb muzsikában.

A lépte: bevándorlások, melyek nagyobbak, mint az ókori betörések.

Oh! Ő és mi: a jobbakaró gög, mint az elkallódott irgalmasság.

Oh, világ és az uj boldogtalanságok tiszta éneke!

Ő mindnyájunkat ismert és mindnyájunkat szeretett: e téli éjszakán, a csikorgó szélkakasról, távoli tájak tömegéből, a találkozott tekintetekből, fáradt erőkből és érzésekből, tudjuk előhívni látni s visszaküldeni; a mocsarak alatt és a hópuszták síkjain, tudjuk követni tekintetét, — lihegéseit, testét és napját.

HAJNAL

Átöleltem a nyári hajnalt.

Akkor semmi sem moccant a paloták során. A víz halott volt. Az árnyak serege még ott gomolygott az erdő ösvényén. Mentem, szítva halk és szapora lehelleteket; csillogó kavicsok bámultak rám és nesztelenül szétnyiltak a szárnyak.

Az első meglepetésem az üde s halvány villogással zsufolt völgyben az volt, hogy egy virág megmondta nevét.

Kacagtam a vízeséssel, mely zilált haját kibontotta a fenyőkön át: az ezüstös csúcson megpillantottam az Istennőt.

Ekkor egyenként fellebbentettem a fátylakat. A fenyvesek közt, karokat lóbálva, a lapályon keresztül követtem, ahol a kakasnak rikoltottam. A nagyvárosban kupolák és tornyok közt menekült és én futva, kolduskent üldöztem a márványpartokon.

Az út magaslatán, közel egy borostyánerdőhöz, összegubancolódott fátylaiban megfogtam és egy pillanatig éreztem kimondhatatlan testét. A hajnal és a gyermek az erdő karjai közé hullott.

Mikor felébredtem dél volt.

INDULÁS

A látásból elég. A látomás összegubancolódott a térben.

Elég volt. A városok zúgásai, az este, a nap és a mindig.

Eleget ismertem. Az élet pihenői. — Oh, Zúgások és Látomások!

Indulás az uj szeretetben, a zörejek felé.

KIÁRUSÍTÁS

Amit a zsidók el nem adtak, amit sem nemesség sem bün nem illetett, amit sem átkozott szerelem és a pokoli tömegek becsületessége sem ismer, amit sem idő, sem tudomány fel nem tárt: Eladók!:

Az ujraalkotott Hangok; minden orkesztrális és korális erők testvéri ébresztése, meg ezek pillanatnyi alkalmazásuk; az egyetlen alkalom érzékeink felszabadítására!

Eladók: a világ minden fajtáján kivül, minden nemű és származású díjtalan Testek! Buggyanó bőség mindegyik testringásra! Eladók az érintetlen gyémántok!

Eladók: a tömegeknek az anarchia, bibelődő műkedvelőknek a kitörő elégtétel, a szeretőknek és hitveseknek az erőszakos halál!

Eladók: a költözködések, a vándorlások, a sport, a tündérjátékok és a tökéletes kényelmek, a zörejek, a mozgások és az ezekből összetevő jövő!

Eladók: a kiszámított tételek alkalmazása és a soha nem hallott harmoniák lendülete. A leletek és nem gyanított célok, — a közvetlen birtoklások,

A beláthatatlan ragyogásoknak és megfoghatatlan gyönyöröknek bolond és végtelen lendülete, — s mindegyik bűn őrjítő titkai és a tömegért való szörnyü vigassága.

Eladók: a testek, hangok, a bőség megnevezhetetlen tömege, amit soha el nem adnak. — A segédek sem jutnak a végére! Az ügynökök rendeléseiket nem szállíthatják elég korán.

PIRKADAT

Nem volt-e nekem egykor — oh, mily boldog idők! — aranylapokra irott, drága, mesébeillő dacos ifjúságom? Mily botlás, mily vétek árán érdemeltem meg mostani gyöngeségemet? Ti, akik követelitek, hogy a barmok bánattól bögjenek, a betegek kétségbeessenek és a halottak rosszat álmodjanak, — beszéljétek el árva züllésemet és álmaimat. Én nem tudok magyarázkodni többé: kolduskénti örökös Paternostert és Ave Máriát dadogok csak. Beszélni sem tudok!

Mégis, ma úgy rémlik nekem, hogy végleg befejeztem pokoli elbeszélésemet. Ez volt az örök tűz, a bibliai, amelynek kapuit az Emberfia tárta fel.

Egyazon pusztaságból, egyazon éjszakában, pillogó szemem mindig az Ezüst-csillagra ébred, anélkül, hogy feltámadnának az élet királyai, a három mágus: a szív, lélek és a szellem. A pusztákon és hegyeken túl, mikor indulunk üdvözölni az új munka születését, az új jóságot, a zsarnokok és démonok bukását meg a kiirtott babonát, — hogy a karácsonyt elsőkként ünnepeljük e földön?

Mennyek dala, népek vonulása! Rabszolgák, ne átkozzuk az életet.

PAUL VALÉRY

Az egzakt tudományok és a művészi ösztönök összeolvasztása révén keletkezett hideg ragyogású költeményei legtöbbje nem egyéb, mint a szellem bizonyos ritmusában született váratlan mathematikai kombináció. A verstan: algebra számára, azaz a kötött ritmus variációinak olyan tudománya, melyet a jeleknek tulajdonitott bizonyos értékek képviselnek. A költemény: rendezett egyenlet, mert megoldása egyenlőség, azaz szimetria.

Paul Valéry költészetét „Poésie pure"-nek nevezi, mert független a világ materialis vonatkozású dolgaitól: nem szuggerálnak érzéseket és nem beszélnek rapszodikus hangon. Az egyetlen pont, amelyen költészete érintkezik kortársainak lirájával, a gondolat, az eszme, amely független határolhatatlan szabadságában.

Paul Ambroise Valéry 1871. október 30-án született Cette-ben Jelenleg Párisban él.

Művei: La Jeune Parque (Nouvelle Revue Française kiadása, 1917), *Album des Vers Anciens* (1810—1900) (Les Cahiers des Amis des livres, 1920), *Le Cimetière Marin* (Emil Paul, 1920), *Odes* (Nrf. 1920), *Le Serpent* (Nrf. 1920), *Charmes,* (1922 Nrf.), *Modes et maniérs d'aujourd'hui, költemények prózában.* (1922 Pierre Conrad kiadása.) Prózai munkák: *Variété* 1924; *Eupalinos* 1925. Nrf. kiadásában.

TÁNC

Az élet miért nem végtelenbe nyúló tánc?

Hogyan cselekedhetünk örök harmónia nélkül, mely tetteink és azok időtartama között van? Nem vagyunk-e az egymást követő arcaink láncolata, amik leválnak egymásról és épp ugy válaszolgatnak, mint ellenkeznek?

Nem gondoljátok, hogy minadazok a dolgok, amelyek nem teljesednek be a táncban, legrútabb cselekedeteink közé sorolhatók?

Óh, ha a gyermekkor éveitől kezdve, a balett nemes és síma szabályai szerint neveltek volna!... Képzeljétek csak: ritmikus ütemre beszélni, enni, lépni, lélekzeni...

Alig zúg ránk a zene, máris egy új világnak engedelmeskedünk.

„Nyujtsd kezed. Lépjünk cselekedeteink templomába. Térjünk be az öntudat erejében és istenekként éljünk ez éjjel!"

„Mondd, későre jár?" — „Későre." És az éjszaka lassacskán tovasuhan e fáradt testek elomló táncától. A párok elsápadnak, mint a csillagok.

Ám nekünk tékozolni kell még létünk utolsó hevét e forró hullámzásban, amely a pirkadatig sodor, miután átgázoltunk a hosszú szerelmi órákon...

LIM-LOM

„Mellszobor, egy vaságy, egy lámpaernyő, egy számológép." Mindenfajta tárgy ami hasznára lehetett az embernek, végre kiselejtezett az idő forgataga.

Vagy megundorodik tőle az ember, vagy kikopik belőle, elszegényedve. Néha a gazdagság jön el értük: mindazt, amit használtunk ezideig, nem találjuk eléggé szépeknek s túladunk rajtuk.

A zsibárus órája egyre üt: ezer meg ezer úton

közeledik árva háziszereink felé. Nézzétek csak: mily hazátlanok itt ezek a bútorok, árva csecsebecsék, szellemi illatukat vesztett nyűtt könyvek!

Mind összevisszaságra hullnak. Együvé kerülnek, egymás felismerése nélkül...

A jól körülirott házi isteneknek sem lesznek hasznosak, sem kellemesek sem védelmezettek többé. És igy becstelen helyzeteket eredményeznek: a mosdótálba meredez az ingaóra, a tükörbe nézeget az éjjeli.

Szegény tárgyak! Van amelyik csak két hónapig marad ebben a pokolban, mig mások, egy félévszázadig is tán.

De végre is eljő az idő, mikor megjelenik a várt műkedvelő; sőt e repedt csöbör is biztosan várhatja a közeli feltámadását. Az eszmék változnak és meglehet, hamarosan bejut a Louvre-ba.

A VADÁSZNŐ

A vadásznő kimerült.

Hirtelen egy fatörzshöz támaszkodik; gondolkoznia kell.

A fáradtság zavarja meg és szakítja félbe a vadászatot. A test parancsol és a cél elmosódik. A kipirult és elfáradt hölgy képtelen űzni a vadat; mindaz a lendület, amellyel a vadászatra adta magát, íme miként változik megtörtént és jövő dolgaiban.

Mily tehetetlen most ez a nő. A szarvas sajnálkozó tekintettel közeledik feléje s a vadásznő pihegő kebléhez emeli nedves orrát.

Lassacskán minden megelevenedett mese kiváncsian közeledik az elcsigázott nőhöz: az ágak és a felhők leszállnak helyükről halkan. Az egyik csizmácskáját szagolgatja, mig kezét nyalja a másik, aki halálosan fáradt és átengedi magát az erdő végtelenségének. Tán fülecskéjét is csipegetni lehetne...

A vadásznő felé közeledik és benne összegubancolódik minden mese s drága gyermekkor, — különös pihenő árnyainak és találkozásainak kegyében — és akiben egybezsong a fáradtság, az emlékek és az erdő suttogó hullámzása meg az élet tompa zaja.

GUILLAUME APOLLINAIRE

Guillaume Apollinaire az egyszerüség, méltóság s a merészség költője. Hirdeti a szellem függetlenségét és szuverenitását a világ anyagi dolgai fölött és amellett a leghétköznapibb s az emberekhez legközelebbfekvő tematikával dolgozik. Szelleme mindig friss és ötletes. Hatalmas erejü képzelőtehetségével színekkel festi be a szürke, nappali tárgyakat és néha egészen a naivitásig menő költői invenciójával csodásan letisztázott értelemben állítja elénk. Mindig új és eredeti; széles, bőséges mondatfüzése nem rontja liraiságát. Apollinaire-nek igen nagy hatása volt kortársaira s ma is egész generáció vallja őt mesteréül. Leghiresebb munkája két verseskötete: Az *Alcools* és *Calligrammes.*

Guillaume Apollinaire de Kostrowitzky lengyel származásu volt és 1880-ban született Rómában. Résztvett a világháboruban, honnan 1916-ban tért vissza sebesülten, 1918-ban halt meg spanyollázban.

Művei: L'Enchanteur Pourrissant (Kahnweiles 1909), *Le Bestiaire ou Cortége d'Orphée* (Delaplanche, 1911), *Alcools* (Nrf. 1913), *Vitam Impendere Amori* (Mercure de France, 1917), *Calligrammes.* (Mercure de France, 1918), *Les mamelles de Tirésias* (Sic, 1918), *Couleur du Temps* (L'Edition, 1920).

AZ UTAS

Nyissátok ki ezt az ajtót melyen sírva zörgetek

Az élet változó akárcsak Euripe

Te nézted a felhők csokrait leszállni
Elhagyott gőzhajókkal jövendő forróságok felé
Ó minden bánat és minden megbánás
    Emlékszel-e
Ismeretlen halak tengerentuli hajlékony virágok
Ez az éjszaka tenger volt
És a folyók mind belefolytak

Emlékszem ó emlékszem még reá

Szomorú vendégfogadóba érkeztem egy este
Luxembourghoz közel
A terem mélyében Krisztus tünt messze
Ennél egy menyét volt
Amannál pedig sün
Kártyáztak zajosan
És te elfelejtettél engem

Emlékszel az állomások hosszú árvaházaira
Áthaladtunk városokon melyek egész nap forogtak
És éjjel a nappalok világosságát hányták
Ó matrózok ó asszonyok és ti barátim
    Emlékezzetek rá

Két matróz aki sohasem hagyta el egymást
Két matróz aki egymáshoz soha sem szólott
Haldokolva hullott a fiatalabbik félre

    Ó kedves barátaim
Állomások villamos csengői arató asszonyok éneke
Egy mészáros szánkója számtalan utcák regimentje
Alkoholtól ólmos éjjeli hidak lovassága
Városok melyeket láttam éltek mind a bolondok

Emlékszel a határokra s a vidékek panaszos nyájaira
A hold alatt ciprusok nehézkes árnyéka
A nyár mulóban volt és megszólalt az éjszakában
Egy vágyódó és zaklatott madár
S a széles sötét folyó örökös zaja

S míg halva gördültek a hulló nap felé
A szemek mélyéről a pillantások mind
Kihaltak a partok s a csend a füről int
S fehéren jő a hegy a másik part elé

És ekkor zajtalan míg élő sehol sem tünt fel
A hegy felé hirtelen sötét árnyak haladtak
Az arcok elmosódtak keringtek és meginogtak
Az árnyak lándzsaikat felemelték kezükkel

A hegy függőleges volt
Az árnyak eltüntek és megjelentek ujra
Szakálluk volt és sirtak akár az emberek
S a világos hegyen lépésről-lépésre csusztak

Kit ismersz fel a kopott fényképeken
Emlékszel a napra mikor egy méh a tűzbe hullott
Nyárutó volt emlékszel-e reá

Két matróz aki sohasem hagyta el egymást
Az idősebb vasláncot hordott a nyakában
Szőke haját befonva viselte az ifjabb

Nyissátok ki ezt az ajtót melyen sírva zörgetek

Az élet változó akárcsak Euripe

FA

Mialatt te a többiekkel énekelsz a fonográfok ügetnek
Hol vannak a vakok hová botorkáltak
Az egyetlen levél amelyet leszakitottam különféle délibábbá változott át

Ne hagyj el itt a vásáron az asszonyoknak ebben a tömegében
Iszpahán egy kék zománcozott égi ablaktábla
És én ujra bejárom veled Lyon környékének egyik országútját

Nem felejtettem el egy hajdani kókuszdiókereskedő csengetyűjének hangját
Már hallom e hangnak éles csengését közeledni
A cimboráét aki veled fog sétálni Európában különben Amerikában is
Egy gyermek
Egy szétfejtett borjú függ a mészárszékben
Egy gyermek
És a nyugati horizonton egy szegényes város körül ez a homokos környék
Mint egy angyal úgy állott a finánc
Egy nyomorúságos paradicsom kapujánál
És ez a nyavalyatörős utazó a váróteremben habzó szájjal

A Veréb-Borz
És a Ariane-Vakondok
Két fülkét béreltünk a transszibériai vasúton
Én és az ékszerészügynök felváltva aludtunk
De aki virrasztott az nem rejtegette a töltött revolvert

Lipcsében egy sovánka nővel sétáltál aki férfi ruhába öltözött
Hejh az inteligencia mert ime ez az inteligens asszony
És nem kellene fátylat borítani a legendákra
Termékeny-Asszony északa egy villamosban virágzik a néptelen városnegyed melyén
Egy vadászatott láttam mialatt felfelé mentem
És a felvonó minden emeleten megállott
A kövek között
Az üvegszekrények sokszinű ruhái között
A gesztenyés izzó faszene között
Rouen-ban kikötött két norvég hajó között
A te arcképed

Finnország nyirfái között növekszik

Ez a szép acélnéger

A legnagyobb szomorúság akkor ért
Mikor levlapot kaptál Corogne-ból

A szél halkan elcsitúl
A mozaikosok féme
Minden jóval szomorúbb mint egykor
Minden földi isten ifjúságát itthagyja
Az univerzum panasza a te hangodon forr
És az ujszülöttek hármasával buggyanva
Jönnek folyton

SAINT-MERRY MUZSIKUSA

És végre is köszönthetek lényeket akiket nem ismerek
Előttem haladnak el és összeverődnek távol
Mialatt minden ismeretlen nekem amit bennük látok
És reményük nem gyengébb mint az enyém

Nem ezt a világot éneklem sem az idegen csillagokat
Éneklem összes lehetőségeimet kivül e világon s a csillagokon
Éneklem a kóborlás örömét és a belehalás gyönyörüségét

1913 május 21
Ti halál kisérői halk mardosások
Legyek milliói ragyogtak szerte
Mikor egy szem orr és fülnélküli ember
Elhagyva Sébastot befordult a rue Aubry-Le-Boucher-ra
Fiatal volt és barna eperszínű orcával
Ember ah! Ariane

Flótázott és a muzsika irányította lépteit
Megállt a rue Saint-Martin sarkán
Játszva a dalt melyet én éneklek és bennem született
A járókelő asszonyok megálltak mellette
Jöttek mindenfelől
Midőn Saint-Merry harangjai hirtelen megkondultak
A muzsikus abbahagyta a dalt és ivott a kútból
Mely a rue Simon-Le-Franc sarkán áll
S midőn Saint-Merry elhallgatott
Az ismeretlen ujra kezdte a dalt
És visszatérve útjára egészen a rue de la Verrerie-ig haladt
Ide befordult és utána az asszonyok csapata
Akik a házakból jöttek
És bolond szemekkel érkeztek a keresztező uccákon át
Kezüket a dalos varázsló felé nyujtva
De aki ment közömbösen csak játszva dalát
Ment borzalmasan

És másutt
A vonat ez órában indul majd Páris felé

E percben
Molukkai galambok szerecsendiót szórtak
Ugyanebben az időben
Katolikus misszió Bomában mit tettél a szobrásszal

Másutt
Az asszony áthalad a Bonn és Beul közötti hidon és Pützchen irányában tünik el

Ugyane pillanatban
Egy fiatal leány szerelmes a polgármesterbe

Más negyedben
Versenyezz hát poéta a parfümüzletek kirakataival

Végeredményben ti nevetők nem sokat csináltatok az emberekkel
És alig egy kis zsirt fölöztetek le nyomorukból

De mi akik egymástól távol élünk és meghalunk
Kitárjuk karjainkat s ezen a sinen tovagördül egy hosszú tehervonat

Te sirtál mellettem egy fiáker mélyén
És most
Hozzám hasonlítasz hozzám hasonlítasz boldogtalanul

Mi hasonlítunk egymáshoz mint az elmúlt század építészetében
A toronyszerű magas kémények

És most mi magasabban haladunk és nem érintjük többé a földet

S míg a világ élt és változott
Az asszonyok kenyértelen nap hosszú menete
A rue de la Verrerie-n a víg muzsikust követte

Menet ó menet
Mikor a király hajdan Vincennes-be ment
Mikor Párisba a követek megjöttek és
Mikor a sovány Suger sietett a Szajna felé
Mikor Saint-Merry-nél elhalt a zendülés
Menet ó menet
Az asszonyok tódultak egyre mindenünnen
Elözönlötték a szomszédos uccákat
És igyekeztek nem nézve semerre
Követni a muzsikust

Ah! Ariane és te Paquette és te Amine
És te Mia és te Simone és te Mavise
És te Colette és te szép Geneviève
Reszketve és büszkén haladtak
Könnyü és gyors léptük
A dallamos muzsika után igazódott
Mely vágyó fülüket vezette

Az ismeretlen egy eladó ház előtt pillanatra megállt
Elhagyott ház
Törött ablakokkal

A tizenhatodik századból
Az udvara kordélyok menedéke volt
Ide lépett be a muzsikus
Vágyódó zenéje lassan távolodott
Az asszonyok követték az elhagyott házba
És mindnyájan beléptek zilált csoportokban
Mind mind beléptek maguk mögé sem nézve
Nem sajnálva ami visszamaradt
Amit elhagytak
Nem sajnálva a napot az életet az emlékezést
S a rue de la Verrerie-n nemsokára senki sem maradt
Hacsak én magam nem és Saint-Merryből egy pap

Az öreg házba beléptünk mi is

De nem találtunk már ottan senkit

Ime az este
Saint-Merryben szól az Angélusz
Menet ó menet
Mikor a király hajdan visszatért Vincennes-ből
Jöttek csapatban a sapkakészítők
Jöttek a banánárusok
Jöttek a garde républicaine katonái
Vágyódó asszonytekintetek csapatja
Ó éjjel

Te fájdalmam és meddő várakozásom
Egy távoli flóta halódó hangját hallom

ESIK

AZ ÁTSZURT GALAMB ÉS A SZÖKŐKUT

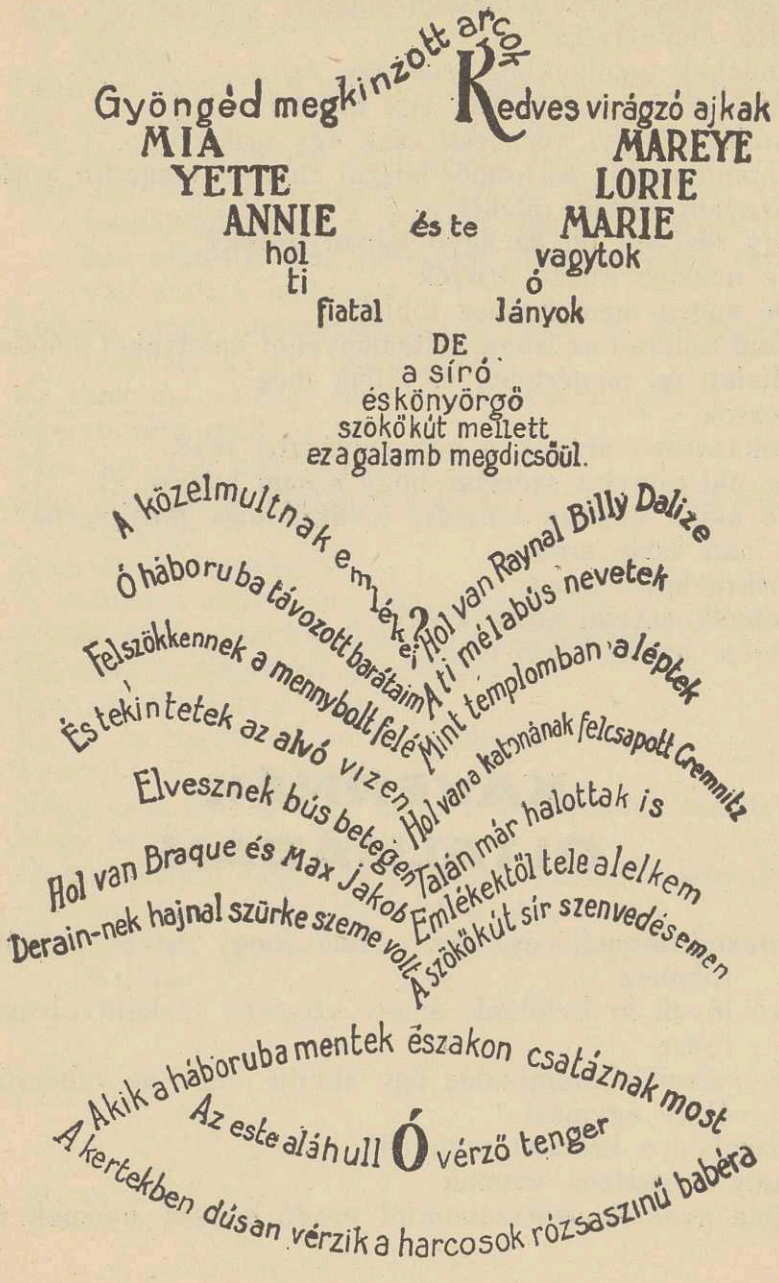

ÁRNYÉK

Ime ismét itt vagytok mellettem
Háborúban elesett társaim emlékei
Idők olajbogyója
Emlékek amelyekből csak egy van
Mint száz szőrme csak egy bundára elég
Amint ezernyi vérzőseb csak egy ujságcikk
Tapinthatatlan és komor látszat amelyet magadra vettél
Árnyam változó alakja
Egy rézbőrű áll az ágyú talpán örökké
Te hozzám kúszó árnyék
De engem nem hallasz többé
Nem ismered az isteni költeményeket amelyeket éneklek
Mialatt én megértelek és látlak még
Sorsok
Sokszorozó árnyék a nap vigyázzon reád
Te aki annyira szeretsz hogy sosem hagysz el
Te aki a napban táncolsz anélkül hogy port verné fe
A nap tiszta árnya
Szikraelmém írása
Sajnálkozásaim ércszekrénye
Fejére hamut hintő isten

KAVERNÁK OLTALMÁBAN

Hozzádrohanok és ugy rémlik hogy te is hozzám
rohansz
Erő lövell ki belőlünk amely sziszegő tűzként olvaszt
össze
De valami ellentmondás úgy akarja hogy ne vehessük
észre egymást
Szemben a krétafal szétmálik
Mély hasadások vannak
Sima nyomok szerszámoktól eredő hosszú nyomok és

ezek úgy tetszenek hogy viaszban vannak beróva
Gyötrő töprengéseim szinképei mosták le a sarkok hasadásait
Az én lelkem amely ma este kivájt és üres
Azt mondhatnák szüntelenül hull és nem talál szilárd alapra
És nincs semmisem amibe megfogóznék az ember
Az aki belehull és aki látta az megborzad rajta ami fáj nekem és én nem tudom honnan ered
Igen azt hiszem az élettől van ez igy az élet egyik formájától amely a jövőben piheg a kérges jövőben amelyet nem csiszoltak nem műveltek és nem változtattak emberivé
Lelkem nagy ürességében nélkülözi a napfényt és hiányzik az ami besugarazná
Ez csak ma van így ez este és nem állandóan
Szerencsére csak ez este
Más napokon hozzádbújok
Más napokon a magánnyal és az iszonyatokkal vigasztalódom
Szépségedre gondolok
A mámoros univerzum fölé emelem azt
Aztán arra gondolok hogy hiába képzeltem el
Egyetlen érzékemmel sem ismerem
Épp így szavakkal sem
És az én szépérzékem is hiábavaló
Létezel-e én szerelmem
Vagy csak lényeg vagy amelyet akaratlanul teremtettem
Hogy benépesítsem magányomat
Olyan istennő vagy-e aminőket a görögök teremtettek maguknak hogy kevésbé unatkozzanak
Óh imádlak csodás istennőm ha képzeletemben élsz is csak

MAX JACOB

Max Jacob egyik legerősebb tehetségű és legmélyebb életfelfogásu költője az uj francia lirának. A sokszor mesterségesen széttört szimfóniáju versei a szavak oly meglepő kapcsolatait s amellett oly lágyságot és finomságot tárnak fel, amelyet senki sem ér el az újtörekvésü francia költők közül. Az egymással ellentétes képek harmóniája, a szinek túlzottsága, karakterizálja a Jacob-verset. Ezzel teremtette meg a prózai versnek egy új formáját, melyben néhány rövid kifejezéssel tökéletesen lezárt világszemléletet tükröztet vissza.

Max Jacob, Apollinairenek és Picassonak a kortársa, 1876-ban született. Előbb festészettel foglalkozott, majd a legkülönbözőbb mesterségeket választotta. Első nagy sikert elért könyve az 1917-ben megjelent *Le Cornet à dès* volt. Max Jacob ma az év legnagyobb részét a Loirementi Saint-Benoit kolostorban tölti.

Művei: Les Oeuvres mystiques de frére Matorel mort au couvent de Barcelone (Galerie Simon, 1911), *La Côte, breton néddalgyűjtemény* (1913), *La Cornet à dés* (Szerző, 1917, Stock 1922 és 1923), *Les Alliés sont en Arménie* (1916), *La Défense de Tartuffe* (Société Littéraire de France, 1919), *Dos d' Arlequin* (Simon Kra, 1919), *Le Laboratoire Central* (Au Sans Pareil, 1920), *Visions infernales* (Nrf. 1924), *Les Pénitens en maillot rose* (Simon Kra 1925).

HÁBORU

A külső boulevardok éjjel hóval vannak fedve; banditák most a katonák; kacagással és karddal támadnak reám és kifosztanak: menekülök. Zsákutcába jutok. Kaszárnya vagy szálloda udvara ez? Mennyi kard, mennyi lándzsa! Havazik. Fecskendőt döfnek belém: ez a méreg, mellyel megölnek. Egy csontváz lefátyolozott feje ujjaimat harapdálja. Bizonytalan gázlámpák halálom fényét vetik a hóra.

RUE RAVIGNAN

„Kétszer nem lépnek egyazon vizbe" — mondotta Heraklitosz, a filozófus. Mégis, ugyanezek mindig visszatérnek! Egyazon órában indulnak el, szomoruan, vagy vígan. Rue Ravignan járókelői, tinektek mindnyájatoknak adtam egy nevet a tünt időkből! Ime Agamemnon! emitt Hanska asszony! Odisszeus, mint tejes! Ott lenn, az ucca elején Patroklosz áll; mig mellettem Pharaon. Castor és Pollux, két asszony az ötödik emeletről. Ám téged, jó öreg rongyszedő, aki pittymalló hajnalon jössz, hogy elvidd a még gőzölgő hulladékot, mikor eloltom meghitt, öblös lámpámat; téged, akit nem ösmerek, rejtelmes és árva rongyszedő, téged egy híres és fenkölt névvel ruháztalak fel: Dosztojevszkijnak hivtalak.

NÉMETBŐL VAGY BOSNYÁKBÓL FORDITVA

Lovam megáll! A tiéd is állitsd meg, pajtás, félek! a domb lankáján és köztünk, a gyepes lankán, egy asszony ez, ha nem egy nagy felhő. Megállj! engem hív. Hív és látom pihegő keblét; kezeivel felém int,

hogy kövessem, a keze... ha nem egy felhő ez a kéz.

— Megállj, pajtás, megállj, félek! a domb fái között, a domb meghajlott fái között, egy szemet láttam, ha ez a szem nem egy felhő; rám néz, nyugtalanit, megállj! Nyomunkat követi az úton, ha ez a szem nem egy felhő.

— Pajtás, hallgass! árnyak ezek, erről a világról vagy egy másikról. A városban ne beszéljünk róluk, nehogy furcsát gondoljanak az emberek.

A TÖRTÉNELEM

A bolt, nyitott ablaktábláival olyan, mint egy roszszul összecsukott, legyező. Ime itt éltek a testőrök. Egyik a hamuba köpött, másik az esti ujságot olvasta, a harmadik — az én voltam — még az ágyban feküdt, mikor belépett a király. Csak elmosódó árnyéka látszott. A király kapitányi kinevezésemet hozta: egy fehérnemütisztitó füzete, rajta a kapitánysághoz szükséges szállitandó emberek és tárgyak jegyzéke. Ettől kezdve Charles de France-nak neveztem magam s ez gyakran gondolkodóba ejtett. Másnap két bájos négyéves gyermek érkezett meg a fegyverekkel: ezek voltak az őrszemek: mindkettőt térdemre vettem.

ÉLET ÉS ÁRAPÁLY

Néha megesik, hogy bizonytalan világosság fedi fel a hullám csúcsát és néha muzsikánk nem zúgja túl a közeledő óceán morajját. A palota éjszakáját körülvette a tenger. Hangod egy megbicsaklott pokoli hang volt és a zongora csak csengő árnyék. Akkor te, a vörösruhás nyugalom, ijjaddal megérintetted vállamat, és ez mint özönviz rettegése megállitott, „Kezdjük ujra!" mondod te. Ó élet! Ó fájdalom! Ó örökös újrakezdések szenvedése! Ó mikor néha a szükségszerüség óceánja

hánytorgatott! Ó hányszor mondtam, bajlódva a vészes valóság gondjaival! Ó! „Kezdjük újra!" És akaratom olyan rettenetes volt, mint a palota ezen az éjjelen. Az éjszakák csak napéjegyegyenlőségi apályok voltak.

ÉLETEM

A megostromlandó város egy szobában van. Az ellenségnek nincs sok zsákmánya s az ellenség nem is viszi el, mert nincs szüksége pénzre s miután ez mese, csak egy mese. A város sáncai festett fából vannak: ezeket levágjuk és felragasztjuk könyvünkre, mely két fejezetből vagy két részből áll. Ime egy vörös király arany koronával, amint egy fűrészre lép: ez a II. fejezet s ami az I. fejezet illeti... nem emlékszem reá többé.

IGAZI KÖLTEMÉNY

Az árkoknál váltunk el én és bátyáim. „Ime, fogd a kést!"

Fenyőfák alatt voltunk, minden fű és virág volt. „Ah! Vigyázz a vizre!"

Néha közelebb jöttünk egymáshoz, kezünkben növénnyel. „A rózsaszínű beléndek!"

De mikor a terméshez egy cserepet kerestünk otthon, minden megváltozott.

A tengerésztiszt háttal az ajtó felé aludt ágyában.

Az unokahug főzött; a széken kendők. A tetők alatt énekeltek nővéreim és én kis gyermekként, virágaimmal kezemben, állva maradtam a lépcsőfokon a lépcsőn, mely a semmibe tűnik.

EGY KEVÉS ELŐRE NEM LÁTOTT, DE NEM ELŐRELÁTHATATLAN TEOZÓFIA

Az erődítések egyre halványabbak és egyre távolodnak. A kapukat nem lehet kivenni többé. Ez az óra, hogy halott gyermekemre gondoljak. Elválva s ujra nősülve vagyok özvegy; emlékezem: Óh, első feleségem bájos arca! Haja szőke volt; kifejezése ártatlan és őszinte, mint azoké, akik nem szenvedtek.

Óh, gyermekünk angyali arca: Halott gyermek! Alkonyatkor, gyermekünk temetésén jól láttam a bűnöket, amint baktatnak, a halottaskocsi mögött. Ezek érintették a gyomrot, érintették a homlokot, érintették a lábakat. Ott voltak még a félkezüek, a sánták, a bénák és a vakok is.

Sirassátok elhúnyt asszonyaitokat! sirassátok szép gyermekteket, a halottat. És ti enyhébb fájdalommal sirnátok, ha a gyászkiséret, nem viszi magával a temetőbe a Notre-Dame ereszeit is.

BLAISE CENDRARS

Blaise Cendrars jellegzetes és erősen megkontsruált, kristálytiszta alaphangu versekkel jelentkezett a francia irodalomban. Versei mély és átfogó alkotások és könnyen tompítja el a fenyegető hidegséget, amely kisérője a tudatos precizitásnak. Cendrars szakított versei formájában mindazzal, amit költőinek szoktak nevezni: legritkább esetben törekszik szép kifejezésekre, vagy harmóniára, hanem inkább versei belső feszítő erejével ér el hatást.

Blaise Cendrars 1887-ben született. Rengeteget utazott, bejárta Amerikát, Ausztráliát, Afrikát. Többek között egy igen gazdag tartalmu néger antológiát adott ki.

Művei: La Légende de Novgorode (Moszkva, 1909), *Séquences*, 1912, *Paques*, 1912, *La Prose Transsibériene*, 1913 (Ed. des Hommes Nouveaux), *Profond aujourd'hui* (La Belle Ed., 1917), *Le panama ou les aventures de mes sept oncles* (La Siréne, 1918), *19 Poèmes elastiques* (Au Sans Pareil 1919), *Du Monde Entière* (Nrf. 1919), *Kodak* (Stock 1924), *Or* (Grasset 1925), *Moravagine* (Grasset 1926).

FRISCO VÁROS

Antik rozsdamarta váz
Husszor átjavítva, a gép nem tud óránként 7—8 csomónál többet megtenni
Különben takarékosságból csak koksszal és szénhulladékkal fűtenek
Mindannyiszor ha kedvező a szél felvonják a szerencse vitorláit
Hopkins hajósmester igazi tengerész: vörös az arca szemöldöke sűrű az orra pattanásos
Füleiben kis ezüstkarikák
Ezen a hajón kizárólag Amerikában elhunyt kinaiak koporsói vannak kinaiaké kik szülőföldükben kívántak pihenni
Hosszukás ládák vörösre vagy halványkékre festve avagy aranyozott felirásokkal
Ime ez olyan árú amelynek tilos a szállítása.

TORONY

1910
Castellamare
Narancsfa árnyékában ebédeltem
Mikor egyszerre...
Nem a Vezuv kitörése volt
Nem sáskafelhő, egy a tiz egyiptomi csapásból
Sem Pompei
Nem a feltámadt óriási masztodonok ordítása
Nem az itélet harsonája
Sem Pierre Brisset békája
Mikor egyszerre
Tűz
Vész
Földrengés
Szimultán horizontok szikrája
Nemem.

Ó Eiffel torony!
Nem borítottalak arannyal
Nem táncoltattalak kristálylapokon
Nem áldoztalak Pythonnak mint a kartágói szűzeket
Nem öltöztettelek görög peplunba
Nem rejtettelek sziklák méhébe
Sohasem neveztelek Dávid törzsének sem Fakeresztnek
Lignum Crucis
Ó Eiffel torony!
Óriási tűzijáték világkiállításon
A Gangeszen
Bénareszben
Hindu templomok onanista csigái között
És kelet tömegeinek tarka kiáltásai
Te, kecses pálma meghajolsz!
A zsidó nép legendás kora van rajtad
Összezavartad az emberek nyelvét
Ó Bábel!
És néhány ezer évvel később te hullottál tüzes nyelvekben a templomodban összegyült apostolokra
Nyílt tengeren árbóc vagy
És az északi sarkon
Drótnélküli táviró északi-fény pompájával ragyogsz
Az indák eukaliptuszokba fonódnak
És te, öreg fatörzs a Mississipin uszol
Mikor
Torkod kinyílik
S egy krokodil megragadja a néger combját
Európában bitófa vagy
(Torony szeretnék lenni, függni az Eiffel tornyon!)
És mikor a nap mögötted eltünik
Bonnot feje guillotin alá gurul
Te futsz Afrika szívében
Zsiráf
Struccmadár
Boa
Equátor
Monsun
Tabu voltál örökké Ausztráliában
Te vagy a csáklya melyet Cook kapitány használt

kalandor hajóját vezetve
Ó égi mérőón
Te vagy az ecset melyet a szimultanista Delaunay
kinek e költeményt ajánlom
Bemárt a napfénybe
Gong tam-tam Zanzibár dzsungel-állat X sugár expressz
műtőkés szimfónia
Te minden vagy
Torony
Antik isten
Modern állat
Nap szinképe
Költeményem tárgya
Torony
Világ tornya
Mozgó torony

A VILÁG SZÍVÉBEN

Páris ege tisztább mint a ragyogó hideg ég télen.
Soha nem láttam csillagosabb és lombosabb éjszakát
mint ezen a tavaszon
Mikor a körut fái mint az ég árnyai,
Összeomlott folyókban elefántfülek,
Platánlevelek, nehéz gesztenyefák.

A holdas vizsúgár vizililiom a Szajnán,
A Tejut aléltan omlik Párisra és magához szorítja
Bolond, szertelen és zilált, szája Notre-Dame-ot szívja.
A Nagy Medve és a Kis Medve Saint-Merry körül dörmög.
Összekulcsolt kezem az Orionnál ragyog.

Ebben a reszketőbb mint valótlan hideg és nyers világosságban
Páris mint egy hervadt növény
Aki újból megjelenik hamvában. Bálványkép.
Kor nélkül, zsinórra füzve a házak és az uccák
Csak vas- és kőhalmazok egy valószinütlen pusztában.

Babylon és Thébe nem halottabbak mint Páris halott
ezen az éjjelen
Zöld és kék, tinta és kátrány, bordái a csillagokig
fehérlenek.
Se zaj. Se járókelő. Háboru sulyos csendje.
Szemem a vizeldéktől az utcai lámpások kék magváig
téved.
Egyedüli megvilágított hely, hova nyugtalanságom huzódik

Igy megyek át Párison minden este gyalog
Battignolestól a Quartier Latinig, mint ahogy áthaladnék
az Andeseken
Nagyobb és döbbenetesebb új csillagok tűze alatt.
A minden lépés után csodásabb Déli Kereszt merül fel
a régi világból
Új kontinensén.

Ember vagyok akinek nincs többé múltja. — Csak béna-
ságom fáj, —
Szobát béreltem, hogy egyedül lehessek magammal.
Van egy fűzfakosaram, egészen új, kéziratáimmal tele.
Nincs könyvem, képem, egyetlen esztétikai játékszerem.

Asztalomat ujságpapir fedi.
Üres szobában dolgozom egy szintelen tükör mögött
Meztelen lábam a vörös kőpadlón, léggömbökkel és
kis gyermektrombitákkal játszom:
A *Világ Végén* dolgozom.

PIERRE REVERDY

Reverdy költészetének tematikájában hatványozottan érvényesül minden gondolati abszrakt elem. Reverdy versei majdnem kivétel nélkül mind, az álom jegyében születtek. Költeményeinek gerincét képező képeit, amely tiszta s eredeti, megfosztotta a realitás minden vonatkozásaitól s igy az öntudat alatti, jobban mondva az intuició homályos rétegeiből fölszálló gondolatfoszlányok lesznek ezek, amelyeket az ujabb rimes verseiben a szavak éterikus zenéjével fejez ki. Ez a zene közel áll Verlaine muzsikájához s a lélek rezdülő redőire akar hatni.

Pierre Reverdy 1889-ben született Narbonne-ban. Jelenleg Párisban él.

Művei: Les Epaves du Ciel. (Verseinek összkiadása. Nrf. 1924); *Les Ecumes de la mer* (Nrf. 1925); *Le peau de l'homme* (Nrf. 1926)). Megjelent még egy esztétikai könyve is *Self Défence* cimmel 1919-ben.

HAJNALBAN

Egy gyermekfej nézett álmom közepén.

Ha a felhők összetorlódnak házad tetején és ha megkímél az eső: megőrződ-e ezt a kettős csoda varázsát?

De egyetlen hang sem szólít téged. Ha mezitláb felkelsz, megfázol; különben hova mennél át ilyen fény-szakadékokon.

A dunna vigyázta a csöndet, amely az alatta felhúzott lábszárak szárnyain lépkedve távozik. Egy angyal volt, de a felkelő pirkadat sokkal fehérebb.

VÁRÓTEREM

Fonnyadt ajkadról egy csók és indulás ebből a fogadóból, ahol egyedül eltöltöttem volna életemet.

Udvar nincs, út következik és ósdi alkalmatosságok gyökereznek a hangtalan porban, amely szivósabb mint a korom.

Utazás, indulás és csönd. Egyazon utakon, bár sokfelé ágaznak, érkeznek és indulnak majd örökké az emberek.

És az elsurranó fák, sorompók és házak időnk arcát öltik magukra.

FONTOLÓ SZELLEM

Kinyúlt és alszik. Halott test. Nyugodt arcát, melyből fénytelen fogak csillognak elő, egy utolsó sugár világítja meg. Feje körül halkan ütnek az órák: nem hallja. Néha, felhőként egy álom suhan tova, melyben összefolynak a háttér metszetei.

Jobbról néhány láng lobog, nem szökellnek magasabbra és ha a karok felemelkednek, a menyezetet érik.

A zúgokban ténfergő emberek sóhajtoznak és nyitvamaradt könyvek, a fakult szőnyegekre hullottak, egyenként.

A csönd, a nyugalom és az álom, oly halkan ereszkednek alá, mint az éjszaka.

ELKALLÓDOTT FÁRADTSÁG

A fejem még kábult volt az álomtól.

A síkos uccán a kövezett árkok sajgó vizénél nem volt más nesz.

A tükrök egyetlen arcot sem vertek vissza. A háttérben az éjszaka kapaszkodott, megvilágítva a tetők szélét. A halkitott léptek viszhangja furta át a falakat. Az élet alig vajudott.

A lépcsőházban, amelyet semmi nem világitott meg és ahol semmi sem moccant többé, megkiséreltem az első vakmerő vállalkozásomat. Egy nevet kiáltottam, amely nem az enyém volt.

Valami zörej a padláson feleletnek rémlett előttem. Kacagtam együgyüségemen és gyávaságomon. De ez a zaj senkit sem ébresztett fel.

Ekkor egyenként kinyitottam az ajtókat. Az első szobában, ahol gyermekek aludtak, a bünt fölöslegesnek találtam. Egy másikban kegyelmet kértek tőlem. Egy emelettel föllebb üres lakásokra bukkantam. Ezek kincsekkel voltak tele. Attól való félelmemben, hogy felfedeznek, meggyorsítottam lépteim.

Végre fent voltam a számozott és szomorú ajtók között, amelyek az értéktelen elzárt padlásokra nyiltak. Fáztam és nem mertem lemenni többé. Egy csengetés fölrázott.

Mikor fölrezzentem, még ott ültem az ajtóm előtt.

ÁRNYÉK ÉS KÉP

Ha nevettem, nem a ragyogó és vidám világ haladt előttem. A lehajtott vagy az emelt főktől félek és nevetésem torz mosollyá változott volna. A futó lábak reszketnek, nehezülnek és eltévesztik a lépést. Nem az előttem elhaladó világon kacagtam — hanem mert egyedül voltam később a mezőkön, a nyugodt és hatalmas erdő előtt és fölöttem, az elaludt levegőben, hangok felelgettek egymásnak.

AZ ÉGŐ LÉLEK

A fény magasabbra emelkedik, amint a hideg leszáll az éjszakára.

Az éjszakában hideg árnyékok mozognak és közöttük száll a lámpa fénye. És a fényesség elnyúlik és megnő mint egy fa.

A fa tűzből van az éjszakában
jeges utakon
hold és fémmellvédek között
kristálysugarak ezernyi nyilhegye vagy csillagok viszfénye alatt
a fény felé mely egyenesen száll az éjszakában
monoton hangja a homályos tömegeknek vagy az utakról hangzik a léptek zaja.

De ahova a fény fog röpülni ott biztosan és lángolva emelkedik majd az éjszakában.

TITOK

Harang kong
Hunyt madárszemek
A házban hol minden szendereg
Kilenc óra

A föld mozdulatlan áll
Azt mondanák hogy sóhajt valaki
A fák mosolya kétlaki
Harmat reng minden levélen
A kapu előtt egy ember dalol

Felhő suhan át az éjjen

Az ablak nesztelen nyílik valahol.

IVAN GOLL

Ivan Goll a nagyvilág, a modern élet költője. Francia és német nyelven irott expresszionisztikus versei az emberiségről az emberekhez szóló himnuszok, vagy az egyszerü hétköznapi tárgyak és események megéneklése.

Goll 1891-ben szüietett Elszászban. Szerzője a *Cinq Continents* cimü világantológiának.

Művei: Le Nouvel Orphée (La Chaplinade, Mathusalem, Paris brûle, Le Nouvel Orphée, Astral, Edition du Matin) (La Siréne, 1923), *Poèmes d' Amour* (Claire Gollal együtt, 1925).

REGGELI KIADÁS

Páris árbócai recsegnek:
Ó gránit hajó
Szakitsd a hajóköteleket a pókhálókat
Ahol a hold lesi a csillag-legyeket
Szabadok
Gótikus tornyok ringnak a rózsaszin szélben
Harangjuk széttöri az éj porcellánját
Angyalok dörzsölik szemüket

Dermedt kolostorok
Szobák félnek a folyosókon
A tejeskávé meleg illata
Krisztus gombolja cipőit
A felébresztett első villamosok
Bálok késő asszonyait
S a széttárt bluzu leányokat várják

Nehéz csillagok fürdenek a Szajnában
De a fecskék már
Az ég kályhájában cikáznak
Egy kávéház szemét hunyorítja
A pályaudvarok előtt nagy fehér hollók keringnek
„Matin" „Humanité"

Nehéz fejeket himbál a földalatti
Fűtnek akár egy menhelyen
S e pillanatban
Egy megfésült fej
(fénykép az első oldalon)
Legördül a fogház mögött

Szegény ember!
De a mi süteményeink vajasak.

AKÁCIÁK

A nyár robban
Akácia gránátok
Ki küldte őket?

Számtalan sziv amelyek elnyelnek
Milliárdnyi barát
Minden levél egy fogoly remény
Minden madár egy alig elfelejtett bánat
Ó énekeljetek

A szél lassan himbálja a világot.

MONTPARNASSE ÁLLOMÁS

A reggeli szélben angyalok inge lebeg
Körútak fiatal és rózsaszinü folyama
Amint a tejeskávét s az aranyozott dicsőséget hömpölygeted
Ezen a vasárnap jól kell élnünk!
A kis hotelek szobaasszonyai
Amint az éjszaka függönyeit fellebbentik
Kitárják karjukat hogy megöleljék a világot
Minden kis boltban ime gerániumok
És az örökké mosolygó fényképek
Nehéz villamosok indulnak a város szivéből
Régi darazsak
Az erődítéseken keresnek
Pármai ibolyát

Ime az összes állomásokon a testvéri vonatok
A mozdonyok mellén harmatos csókok
A kormos tüdőben
Énekel a tenger
Ó Európa rézsörényü ragadozói

Kiköt az egész Atlanti óceán
Flották és dreadnoughtok
Montparnasse teherállomásán!

A „törékeny" jelzésü ládákban csillagok
Áprilisi halak és rákok
Az egyenlítő összes állata

A nagy éjszakák utazói
Csomagjaikban álomhidakkal és félelemalagutakkal
S egy park elhervadt virágai
Ez a kecskeszakállu pap Jézussal aludt
És te kis kék matróz
Gyermeknyakaddal és tág gyermekszemeddel
Szimbólikus szivedben Madagaszkár

A temetésre egy néni érkezik
Vagyona a kézitáskájában
Négyszázalékos záloglevelek
S egy rud csokoládé

PÁRIS! PÁRIS!

Az autóbuszok elindulnak
A jégtereken hippopotámuszok topognak
Szállodák és börtöncellák méhkasai
Zsongnak
Rendőrök haláltánca
Houbigant függőkertjeiben
DUBONNET
DUBONNET
DUBONNET
DUBONNET
Énekel a földalatti
Gyönge tűzön égnek az emberek fejei
Páris dzsungeljében a „FEKETE OROSZLÁN" uralkodik.

JEAN COCTEAU

Cocteau költészetében minden a maga tiszta egyedülállóságában, megfejtett problémaként jelentkezik. Szerinte csodák épen ugy vannak, mint valaha, csakhogy mi, agyonanalizált lelkünkkel nem vesszük észre a csodákat a maguk egyszerüségében. Cocteau raffinált primitivséggel mutatja meg költeményeiben ezeket a tündérvilágban található meglepetéseket. Dacára azonban szellemességének és gyerekes naivitásának, túlhajtott keresése folytán lassanként monotonná vált. Ezt Cocteau is megérezte. Ekkor egy jellemző gesztussal hátat fordított ennek a költészetnek, hogy a *Plain-Chant*-ban formailag és tematikailag egy egészen új étappot nyisson.

Jean Cocteau 1892-ben született Párisban.

Művei: Poèsie 1916—1923. (Ezen a cimen jelent meg verseinek összkiadása. Nrf. 1925.), Regényei: *Le Potomak* (Stock, 1923.), *Le grand Ecart* (Nrf. 1923.), *Thomas l' Imposteur* Nrf. 1924.), Kritikai munkái: *Le Secret Professionnel* (Stock, 1923.), *Picasso* (Stock, 1924), Szinműve: *Les Mariés de la Tour Eiffel* (Nrf. 1923

TAVASZ A TENGER FENEKÉN

A tenger fenekének évszakai vannak. Akárcsak a földön, ott is a tavasz a legszebb. A korall rügyezik és a szivacsok kék vizet lélekzenek tele tüdővel. Egy rőt agancserdő, hallgatja a tölcséres örvény moraját Nagyon magasból jő le, a tenger egéből. Néha egy léghajós zuhan a mennybe. Lassan hull és a homokra gurul. Állva alusznak a virágok és az egyik részük búcsúzik. Sanda halak nyugosznak fölöttük. A tengernek nagy csókokat adnak. A diszítés és a világítás miatt gyakran fényképésznél hinné magát az ember. A sorokban buborék-bokréta gyöngyözik. Csövecskéből száll fel és sós vizzé válik.

KIVÉGZÉS

TÜZ! Szívén a keze. *Ártatlan vagyok.* Mégis elvágták a zsinegeket. Három darabra törik. TILOS A FALRA RAGASZTANI. TILOS A HULLADÉKOT IDEHORDANI. TILOS ÁLLDOGÁLNI. GYERÜNK INNEN! Az ember itt nem alszik. Ezek a katonák álkatonák. Ez a térzene kamarazene.

Tudjátok, hogy a gordonkákban kék legyek táboroznak? Tudjátok, hogy a gordonka, a gonosz darazsak fészke?

Te részeg vagy vörös borodtól.
Amely mindenütt bugyog, szegény süket
bekötött szemmel, akár a szerelem.

A TERMÉSZET CSODÁI

Zuhog a fény. És visszaverődésétől a képek sora rajzik a kalapból elő. A bogáncs, egy ezer szilánkra zúzott ablak. A szén nagy mélységekben található. A medvevadász könnyen fogja meg a medvét, mivel

ez karikát hord az orrában. A pillangót képeskönyvvel csalják tőrbe. A por sokat tönkretesz belőlük. Esős napokon bezárkózunk és kockával játszunk. Ha szép idő van, sétálunk és a napos szinek megszépítik a fakocka játékot. Hegyes vidéket mutat ezen az oldalán, mig a többi öt oldalán tenger, ház, tó, erdő és város váltakozik.

Nagy szerencse egyszerre látni mind. A többi különben rejtve marad számunkra.

FORDÍTANDÓ KÖLTEMÉNY

Amiről azt hisszük hogy tele van, az üres, valamint ami úgy rémlik, hogy üres, az tele van. Szinültig tele van a szoba, amelyet felturok mindennap. Tele van az út és az ucca is.

Évszakai vannak a fának, a kőnek, a kristálynak. Épp igy megvannak a maguk szép idői, s a maguk felhői is. A maguk hegyei, folyói és városai. Halai abban uszkálnak, madarai ottan repdesnek, nyájai ottan hiznak, népei ottan énekelnek vasárnap és szedik csokorba a virágokat.

A tenger túl mély és szinültig tele van számunkra s mégis leszáll belé az ember. A föld tulságosan tele van. Az emberek vájják a földet, de ha kiugrunk az ablakon, még sem sülyedünk a földbe. A menny túlontúl tele van ha egy bizonyos magasságig emelkedünk.

Az angyalok nem tudnak átjutni a mi légkörünkön. A levegő fölött lépkednek és ha elesnek, megütik magukat.

Ha földben nyugszunk már mindketten,
Egyikünk lenntebb, mint a másik
Valami foszlott anyag keverten
Testünkből majd kiválik.

Földben nyelvünknek sem lesz szava már:
— Ott lenn vajjon ki segit? —
A földben arcunk sem lesz halavány
Sem szomorú, sem víg.

Halál majd megváltoztat s általa
Magunk viszája leszünk
És az emberek tömör álomfala
Leomlik nekünk;

Ha meghalok, álmodba visszatérek
S megtudom, ha jő a tél,
Mert kezemmel lágyékodig érek
Kedvest hogyan cseréltél.

MARCEL SAUVAGE

Sauvage a legkarakterisztikusabban képviseli a gall költői szellemet a mai új francia költészetben. Költészetét legjobban a *„Le chirurgien des roses"* című kötete reprezentálja, ahol jelentéktelennek látszó történetkéket ir le egyszerü elbeszélő módon Ez apró történeteknek a tematikája azonban nem Baudelaire-i értelemben komponált lógikus poémes en prose-ok a maguk szokásos pointjeivel, hanem szokatlan szóösszetételek és mondatkapcsolások révén elért irracionális képek egymás mellé állítása oly módon, hogy ezekkel az egymásmellé vetett képekkel valami belső ritmust szuggerálnak költeményei, mély életérzéssel telitve. Sauvage-nál a szépség reálitása egészen más sikba esik, mint a létezés reálitása.

Marcel Suvage Párisban született, 1894-ben.

Művei: Le chirurgien des roses. (Ça ira kiadása, 1923); *Le voyage en autobus* (Liber. 1922.); *Libre-échange.* (Des cahiers du Sud. 1926.)

A KETTŐS FENEKŰ SZEKRÉNY

Az asszonyka, akit az uccán követtem, megállott. — „Nézze csak" mondotta.

Az éjszaka lehullott. Az erkélyrácson egy vékony füstszalag mint egy szerelmes macska nyujtózkodott és nőtt vaskoronájú fává.

Ebben a pillanatban villanykörték sorakoztak a póznákon és a világító madarak kórusban fütyöltek egy régi cigánynótát, amelyet Marseille-ben hallottam a Vieux Pont-on.

... valaki nevemen szólított: az asszonyka, akit követtem. A fa eltünt és a madarak lehullottak: egyikük lábam elé gurult; csöndesen mult ki a csermely vizében.

Az asszonyka, akit az uccán követtem, egy rémes anyóka volt és egész bizonyosan vérbajos.

ÁMULAT

A varga keresztbetett kézzel egy félig talpalt lábbelin álmodozik, két repedt ablakú szűk műhelyében.

Az éjszakában olvasott történetek világa ejti ámulatba vörös és pillogó szemét... most távoli országokban vitorláz, amiket a szegények ismernek csak.

Vajjon mind e zaj és árnyék, az ablakocskák mögött suhan el?... a tenger a paradicsomba viszi a ringatódzó árbocosokat és mázolt szultánokat.

A tüzes fényesítővasra egy könnycsepp gördült le, amely feljajdult testként sercegett a bódéban; a másik csepp a szitakötőszemű szögek közé hullott.

AZ ELVAKÍTOTT KARAVÁN

A tevék térdepelve várták az indulást. Egy pikkelytelen hal úszik a felhőtlen égen. A homok szunnyad.

„Én a paradicsom kapujáig vezetlek titeket!" énekelt elnyujtva a tengerszemü mádi.

... a kék kígyók az ég sátorainál sokáig tekerték illatos csavarvonalaikat.

A huszadik éjszakán ismeretlen hegyekbe ütköztek a zarándokok; de áthaladtak a szorosokon, amelyeken átlobogott a csillagok hívása, a gúny. A puszta beláthatatlan volt előttük. Egy távoli dobpergésre csillogott a homokra tüzdelt mennybolt alja.

„Ez itt paradicsom" kiáltott fel a mádi ártatlanabbul mint a hó és a szemek elvesztek a csupasz látkörön akár a madarak vagy mint Ádám a világ első napjaiban.

X. DOKTOR ESETE

A halálos ágyra, a zokogásokra várt, amelyeket mi nem érthetünk — és a virrasztó lámpása eltávolodott, a kulcsok... és csöndben a ház.

Felkelt, lement mezitláb egyenként a lépcsőfokon. Kiment az udvarra, fehéren a hold alatt; sokáig vizsgálta a sárga hüllő arcát.

„Ez itt padlásablak, gondolta, melyen át elmenekülhetünk innen, ahol rosszat akarnak velünk az emberek."

Egy fára mászott, hogy átugorjon az ezüstbűrün, amely az éjszaka tulsó partjára vezetett, de egy ág reccsenve felkacagott és ő összetört csontokkal az emberek közé hullott, fehéren a hold alatt.

PAUL ELUARD

Paul Eluard, a lehiggadt szürrealizmus egyik legnagyobb költő-egyénisége. Mindaz, ami bármely alakban, a valósághoz köti: teljesen indiferens számára, — épp igy maga az élet értelme is. Következésképp: világszemlélete pesszimista s mégis az egzaltációt követeli a költőtől, de nem az érzelmek szuggerálásában, hanem, ami ennél sokkal fontosabb értékkel bir, a gondolat szabadságában. Ennek a birodalomnak semmi köze a tapintható tárgyakhoz, amiből a költészet ezideig merítette „témáját." A szürrealizmus költőinek, de elsősorban Eluardnak érdeme az, hogy a költészet gondolatkörét kiszélesítette: az öntudat alatt gomolygó ösztönöket egybekapcsolta az álom kimeríthetetlen birodalmával.

Paul Eluard 1893-ban született.

Művei: Les animaux et leurs hommes. (Au Sans Pareil, 1920.); *Les nécessités de la vie et les conséquences des rêves.* (Au Sans Pareil, 1921.); *Capital de la douleur.* (Nrf. 1926. Ebben a kötetben gyüjtötte össze legjelegzetesebb verseskötetеit: *Repétitions: Mourir de ne pas mourir; Le petits justes* és a *Nouveaux poémes*-et.). *Les Dessous d'une vie ou la Pyramide humaine.* (Editions des Cahiers du Sud. 1926.)

KÖLTEMÉNYEK

A szív a fán van, csak le kell szakítanod,
Mosoly és kacagás, érzékeken tuli kacagás és
[gyöngédség.
Legyőzött, győztes és ragyogó, tiszta mint egy
[angyal,
A fákkal magasan az ég felé.

Távol, egy szép asszony nyög, aki küzdeni szeretett
[volna
De nem tud, most a domb tövében fekszik,
És legyen bár az ég nyomorult vagy áttetsző
Nem lehet ránézni anélkül hogy ne szeretné az ember.

Az ujjak visszahajtják csapataikat akár a napok.
Elszáradtak a virágok, elvesztek a magok,
Az izzó nyár a nagy fehér fagyokat várja.

A szegény halott szeménél. Festeni porcellánokat.
Egészen meztelen fehér karok zenéje.
Szelek és madarak egyesülnek — megváltozik az ég.

A TÉPELŐDÉSEK CILINDERÉBEN

Óh hogy elragad a világ és igy lesznek emlékeim.

Harminc sötéttestü lány, a képzelettől istenített harminc lány közeledik a férfihoz, aki az őrültség kis völgyében pihen.

E férfi buzgósággal játszik. Saját maga ellen játszik és nyer. A harminc lány éppen eleget látott ebből. A játék becézései nem azonosak a szerelemével és a látvány nem is olyan kedves, cirógat és lázitó.

Harminc sötéttestü lányról és egy boldog játékosról beszélek most. Van azonban egy gyapjú és toll-

városban egy madár is a bárány hátán. A mesében ez a bárány a paradicsomba viszi a madarat.

Épp így vannak megszemélyesített évszázadok, a jelen századok nagysága, tiltott esztendők szédülete és hullott gyümölcsök.

Óh hogy elragadnak emlékeim és szemem kerek lesz mint a világ.

AZ ÁTOK

Egy sas a sunyi távolt figyeli, a szírt fokán. Egy sas védi a szférák mozgását. Az irgalom szelid szinei, szomorúság, kopasz fákon fény, pók-csillagon lant; és az emberek, akik egymásra hasonlítanak mindenütt: úgy a földön, mint a mennyben, együgyüek. És az aki kését vonszolja a magas fűben; szemem, hajam és és álmaim fűvében; ugyanaz, aki karjában hordozza minden árnyak jeleit, most elbukott — kék azúrral pettyezve, négyszínű virágokon.

EVANGÉLIUMI CSEND

Vörös angyalokkal alszunk, akik kicsinyesség és édes ébredések kétségbeesése nélkül mutatják a pusztát nekünk. Alszunk. Egy szárny lebbenése zúz cserepekké. A szökésre rozogább kerekeink vannak, mint az elszállt vagy az elkallódott pihék, hogy kiaknázzuk a lassúságok temetőit, az egyetlen fényüzést.

*

A palack, amelyet sebeink gyólcsával bugyolálunk be, egyetlen irigységnek sem tud ellentállni. Fogjuk meg a szíveket, az agyvelőket, a düh kötélizmait; fogjuk meg a sápadt leánykák és pólyás csecsemők láthatatlan virágait; fogjuk meg az emlékezés kezét és zárjuk le az emlékezés szemét. A tolvajoktól származó

fák elmélete megdöbbent és két táborra oszt, minden tétel kifogástalan. De ki veti össze, a rémületet, a szenvedést vagy a csömört?

*

Aludjunk, testvéreim. A megmagyarázhatatlan fejezet, érthetetlenné vált. A lépkedő óriások rémes panaszokat lihegnek, óriások panaszait, amilyeneket a hajnal akar belőlünk kikényszeríteni, a hajnal, amely nem tud emberemlékezete óta keseregni többé, testvéreim, emberemlékezet óta.

Narancs hajkoronád a világürben
Az ablakközti lomha csöndben,
Árnyék, ahol csupasz kezem kutatja fényét.

Agyrém lett bennem szíved alakja
És elveszett vágyaimhoz hasonlít szerelmed.
Oh, ámbra-sóhajok, tekintetek, álmok.

Ám te nem voltál mindig velem. Emlékezetem
Még homályos jöttöd és távozásod
Láttára. Az idő szókkal él, mint a szerelem.

TRISTAN TZARA

Tristan Tzara a legkülönösebb és legeredetibb költői tehetségek egyike. Huszéves korában, 1916-ban, megalapítója Zürichben a híres dadaista mozgalomnak, amelynek doktrinái azonban nála leginkább csak külsőleg jelentkeztek. Versei nagyrésze minden szándékos rendszertelensége dacára, igy is a legtisztább lirai kinyilatkoztatások közé tartozik. Friss és eleven képek csillannak fel bennük minduntalan, melyek aztán megbontják a kivülről felvett dadaista ruhát. Nagy sikert ért el Párisban bemutatott két szindarabja: a *Coeur de Gas* és a *Mouchoir de Nuage.*

Tzara 1896-ban született, román származásu, jelenleg Párisban él.

Művei: La premiere aventure céleste de Monsieur Antipyrine. (Dada, Zürich, 1916), *25 Poèmes* (Dada, Zürich, 1918), *Cinéma Calendrier du Coeur Abstrait Maison* (Au sans Pareil, 1920), *De nos Oiseaux,* (1923), *Sept Manifestes Dada* (Jean Budry, 1924).

AZ ÖRDÖG FARKA EGY KERÉKPÁR

egyenlítői harapás a megkékült sziklába
ammóniák-bölcsők intim illata befödi az éjszakát
a virág egy gázlámpa-bábu hallgatja az emelkedő mercurt
amely a viaduktra akasztott szélmalmot mutatja
tegnapelőtt nem a chrisantem-kerámika forgatja a fejet
és a hideget
az óra ütött a szájadban
még egy széttört angyal aki hullik mint a keselyü bélsara
az ölelés ráborul az elhervadt pusztára
széttépett fül-cafatok lepra vas.

PONTOS

a tengeren
áthatott egyszerre
egy revolverdördülés
vége
ki a nővéred és ki lehetne
könnyek vannak a világos kelmék alatt mondják
a hölgyek
unalom óceánja
mily türelem honol a módosítható tégelyekben
a muzulmán előtt
a szó perzselő partjai
ó feltünik az erdőből és vágtat
absolon
pápai különleges és finom a halál

A NAP EGYIK RÁNCÁN

fojtsátok a reggeleket az izmokat és a gyümölcsöket
titkos és részegítő likőrökbe
arany rudakba szőtt korom
födi a széttépett éjszakát rövidke indokokkal

a kiderült horizonton
egy széles és mozgó folyam drapériája
egy különös együtthatótól
az én szerelmemtől csillog amely
az ajtóban hirtelen kivilágosodott

a fogyatkozó vágyaktól ingerelten
te gyorsított lihegéssel zokogó nő
elhullatod leveleidet a magánszerződések prospektusában
a nappal és a víz állhatatlansága csorog testeden

az ember meghasadt csodából sejti az álarcot
amely sohasem tiszta és sohasem uj
te lépkedsz és az élet mozgatja foggantyuit
és íme miért gördülnek a szemek a maguk miért-jükben
a vér haszna gőzszirénákon keresztül
lánglegyező a vulkánon te tudod
hogy a sír erei
vezettek annyi tűzes dalt
a kelepcébe
a világ
egy virágos kalap
a világ
egy virágon játszó hegedü
a világ
a virágért készült gyürü
virág virúl a virág-virágok csokraiért
virágokkal van tele a cigarettatárca
egy virágszemü mozdonyocska
egy pár keztyü a virágokért
a virágok bőrében élnek a mi virágaink
a virágok virága
s egy tojás

HATÁRSZÉL

Betege a túl keserü éjszakának
keserü árnyak
a nyers falon felülmulva az árveréseket
kutyák ugatják a megfoghatatlan távolságot

álom-bor koponyád üregében
és az abroszon amelyet csontos kezek terítettek le
kezek amelyek más kezekből holt galyakat gyűjtenek
a vacsora tűzéhez

kezek amelyek eledelt adnak a gyermek szájába
vagy világra hoznak gyermeket
edényt mosnak kagylókat becéznek imádkoznak
vagy mentőkötélre kapaszkodnak görcsösen

bölcsődalt dudolsz nekem hazádnak nyelvén
meghajolt tenyered hullámain ringatsz
elmerült hullámban legyilkolt énekeim anyja
tenger bölcsődalai hitvesek és ujszülöttek

a te kezed rezdít minden finom nyelvet
és te ringatsz engem az éneklő hullám gödrén
de hazád dalának havas mélyén
konokul sötét szemeid ringanak

PHILIPPE SOUPAULT

Philippe Soupault az uj francia költők között az igen bensőséges, tiszta lirát képviseli. Verseiben nem törekszik meglepetésekre, nem akar elkábítani a szóképek bő halmozásával, hanem a legőszintébb és legközvetlenebb módon tárja fel az egészen mély érzéseket. Ehhez járul verseinek végtelen finomsága, amelyet sokszor az eterikusságig fokoz és a költészetét a megfoghatatlan gondolatok és érzések fátylaiba burkolja.

Philippe Soupault 1897-ben született, az utóbbi években számos nngysikerü regényt irt.

Művei: Aquarium (Au Sans Pareil, 1917.), *Rose des vents* (Au Sans Pareil, 1920), *L'Invitation au suicide* (1921.) *Les Champes Magnetiques* (Au Sans Pareil, 1921.), *Westwego* (Edition Six, 1922.), *Wang-Wang* (1924).

VONATOK

A lejtők szétszakadnak a gyorsvonatok és a vörös zsarátnokok gőzének forróságától mely messze folyik a fák fölött. Nem tudni milyen szaga ez az éhenhalt farkasoknak melyek az olcsó osztályú vagónokban torkon ragadnak. Bátorság a lokomotivok e hiszterikus kiáltásaiért és a szenvedő kerekek nyögéséért. Kint e kiáltásoktól és tekintetektől megrészegült fák szédülnek mint a tömeg egy örök utazásra távozó repülőgép indulásánál. Minden jelre egy elrejtett óriási állat nézi ezt a nagy dübörgő gyikot amely gyémántok folyóin és a levegő bányáinak kavicsain siklik.

AZ ÉLET ÉS A SZÉL
A SZÉL ÉS AZ ÉLET

Dobozok ahol a szegeket és a zsinórokat őrzik
a csipkedarabokat és az elszáradt faleveleket
tavaszfehérségü állatok csontjait
kutyák és baglyok kiáltásait
a fekete éjszakát avagy a fehér éjszakát
a vég és cél nélküli futásokat
ez a tengerészruhás gyermekkor
ez a tükrök feledése
mert a törött tükör feledést jelent
farkasléptü feledést
ami nem hasonló a törékeny örömhöz
amelyet izlések s a tőzsdék irányítanak
A kőrdáma s a treffalsó
a véletlenekből jönnek
s játszanak elfödve titkon
nem gyermekeknek szánt játékot
A kereskedelem csak a rimek kérdése
vaniliával
ifju lányoknak

citrommal fiatal fiuknak
az én földem
homokkal és kaviccsal hintett partjai
a tengerhez szólnak
megállj
de a bátor szél
csak az eső s a szemek hangját ismeri
Érzem végeredményben örökké futni kell
hogy kezünkbe vehessük a szelet
mialatt szemünket
szeretetből és unalomból
lehunyjuk
Azután csak az eget üdvözölhetjük
és minden ellenségünknek integetve
hangosan kiáltani
kis hullámok
kis felhők
kis barátok
Övék a lányok mozdulatai
s az elhervadt virágok mosolya
Évszakok szikráiban élnek
szürke és gyengéd kis barátaink.

WESTWEGO

Csomagnélküli rejtélyes utas
Párist sohasem hagytam el
emlékezetem sem hagyott el egy pillanatra se
emlékezetem követett mint egy kis kutya
én ostobább voltam mint a juhok
amelyek éjfélkor az égen ragyognak
nagyon meleg van
halkan és igen komolyan mondogatom magamban
nagyon szomjas vagyok igazán nagyon szomjas vagyok
csupán kalapom van
a mezők kulcsa az álmok kulcsa
emlékek atyja
Párist tán sohasem hagytam el,

de ez este ebben a városban vagyok
a körut minden fája mögött
egy emlék lesi léptemet
Te vagy ez öreg Párisom
emlékoszlopaid fáradságom kilométerkövei
megismerem felhöidet
melyek a kéményekre akadnak
hogy istenhozzádot vagy jónapot mondjanak nekem
éjjel te fénylesz
szeretlek mint egy elefántot szeretnek
kiáltásaid gyengédség kiáltásai számomra
ugy vagyok mint Aladdin a kertben
hol a bűvös lámpa égett
nem keresek semmit
itt vagyok
itt ülök egy kávéház terraszán
mosolygok hogy minden fogam ragyog
mikor hires utazásaimra gondolok
Newyorkba akartam menni vagy Buenos-Ayresbe
megismerkedni a moszkvai hóval
egy este eltávozni az óceánjáró födélzetén
Madagaszkárba vagy Sanghaiba
felhajózni a Mississippin
Barbizonba
elolvastam Cook kapitány utazásait
aludtam a ruganyos mohán
irtam verseket egy erdei virág mellett
a szavakat úgy szedtem az ágakról
a kisvasut a transkanadait juttatta eszembe
és ezen az estén mosolygok mert itt vagyok

RAYMOND RADIGUET

Radiguet csodagyerekként tünt fel: tizennégy éves korában figyelemre méltó tehetséggel rajzolgatott és irogatta első verseit, amelyek tele vannak, a tapogatódzó pubertás évek minden erótikájával. Későbbi költeményein mestereinek, — *Jacob*-nak, de különösen *Cocteau*-nak, akivel meghitt barátságban volt, — hatása erősen megérzik, úgy komponálásban, mint képeiben. Ha a korai halál el nem ragadja, kétségtelenül a mai francia irodalom egyik legnagyobb alakját ünnepelnék benne.

Raymond Radiguet 1903-ban született; spanyol láz ragadta el 1923 nyarán Párisban.

Művei: Les joues en feu, versek (Bernouard kiadása, 1920.) *Devoirs de Vacances* (Siréne, 1921.); *Le Diable au Corps.* (Grasset 1924.); *Le Bal du Comte d'Orgel.* (Grasset, 1925.)

VIRÁGOK AVAGY CSILLAGOK NYELVE

Egy ideig olyan házban laktam, amelyben tizenkét lány az esztendő tizenkét hónapjához hasonlított. Táncolni, táncolhattam velük, ezt megengedték; de maga a beszélgetés tiltott volt számomra. Egy esős napon, — hogy bosszút álljak rajtuk, — kirándulásról hozott virágokat nyújtottam át mindegyiküknek. Voltak köztük akik megértettek. Haláluk után rablónak öltözködtem, hogy megfélemlítsem a többieket. Készakarva nem vettek észre. Nyáron mindenki sétálni ment. Mi a csillagokat számlálgattuk. Amidőn eggyel többet találtam, nem szóltam semmit.

Elmulnak-e az esős napok? Az ég összecsukódik. Nincs eléggé finom fületek.

ISMERETLEN

Nos, szóljon hát a javasasszony:
Az ember majdnem meztelen
A család arcképein
Van olyan aki szégyenkezne
Egy elhagyott ucca
Majdan a te nevedet viseli
A felhők a földre szállnak
Akadályozzák lépteinket
Az emberek akiket börtönbe vetettek
Nem kételkednek semmiben sem
Kegyetlen állatok őrzik a fővárost
És mi mégsem vagyunk túl gonoszak
A mezők kulcsát
Kérem tőled

KÖLTÖZKÖDÉSEK ÉS NYARALÁSOK

I.

Ah, ha kiszáradna a tinta a városok mellén, amelyek régóta elérték a meddőség korát! Egy raktárban, ahol svédországi violákat szedtem, megérintettem Gertrude-öt, akit — földi vagy tengeri tartózkodása alatt — csak egyszer láthat az ember. A keztyüsök cégére: a halál vonzó képe. Ez a műkéz, a fejem fölött, ugy-e ez is az én kezem, amely nem tudja elüzni a legyeket?

II.

A dúnnák fázós imfánsnője esti ruhában kinálja tejét nekem. A homokban nyomtalan lépésekre tanít. Félig-meddig holt nyelveken fejezzük ki magunkat. Ez alatt a lovag, akinek lábai előtt a tenger, a megfojtott jövő, szeliden elsimúl, a hullámokra tapasztott füllel hallgatja, anélkül hogy értené, mint határoznak sorsáról.

TARTALOM

Előszó ... 3
Rimbaud ... 7
Tengerészet ... (Molnár József) 8
Lángész ... („ „) 8
Hajnal ... („ „) 10
Indulás ... („ „) 10
Kiárusítás ... („ „) 11
Pirkadat ... („ „) 12
Valéry ... 13
Tánc ... („ „) 14
Lim-lom ... („ „) 14
A vadásznő ... („ „) 15
Apollinaire ... 16
Az utas ... (Tamás Aladár) 17
Fa ... (Molnár József) 18
Saint-Merry muzsikusa ... (Tamás Aladár) 20
Esik ... („ „) 24
Az átszurt galamb és a szökőkut ... („ „) 25
Árnyék ... (Molnár József) 26
Kavernák oltalmában ... („ „) 26
Jacob ... 28
Háboru ... (Tamás Aladár) 29
Rue Ravignan ... (Molnár József) 29
Németből vagy bosnyákból forditva ... („ „) 29
Történelem ... (Tamás Aladár) 30
Élet és árapály ... („ „) 30
Életem ... („ „) 30

Igazi költemény (Tamás Aladár) 31
Egy kevés előre nem látott, de nem előreláthatatlan teozófia (Molnár József) 32
Cendrars 33
Frisco város (Tamás Aladár) 34
Torony („ „) 34
A világ szívében („ „) 36
Reverdy 38
Hajnalban (Molnár József) 39
Váróterem („ „) 39
Fontoló szellem („ „) 39
Elkallódott fáradtság („ „) 40
Árnyék és kép (Tamás Aladár) 41
Az égő lélek („ „) 41
Titok (Molnár József) 41
Goll 42
Reggeli kiadás (Tamás Aladár) 43
Akáciák („ „) 44
Montparnasse állomás („ „) 45
Cocteau 47
Tavasz a tenger fenekén (Molnár József) 48
Kivégzés („ „) 48
A természet csodái („ „) 48
Forditandó költemény („ „) 49
Ha földben („ „) 50
Sauvage 52
A kettős fenekü szekrény („ „) 52
Ámulat („ „) 52
Az elvakított karaván („ „) 53
X. doktor esete („ „) 53
Eluard 54
Költemények (Tamás Aladár) 55
Tépelődések cilinderében (Molnár József) 55
Az átok („ „) 56
Evangéliumi csend („ „) 56
Narancs hajkoronád („ „) 57
Tzara 58
Az ördög farka egy kerékpár (Tamás Aladár) 59
Pontos (Molnár József) 59
A nap egyik ráncán („ „) 60

Határszél --- --- --- --- --- --- --- --- (Molnár József) 61
Soupault --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 62
Vonatok --- --- --- --- --- --- --- --- --- (Tamás Aladár) 63
Az élet és a szél a szél és az élet („ „) 63
Westwego --- --- --- --- --- --- --- --- („ „) 64
Radiguet --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- --- 66
Virágok avagy csillagok nyelve --- --- (Molnár József) 67
Ismeretlen --- --- --- --- --- --- --- --- („ „) 67
Költözködések és nyaralások --- --- („ „) 68

KRAUSZ J.
ÉS TÁRSA
BUDAPEST.